

2024-től

érvényes
követelmények

EMELT SZINT

Lovrity Andrea • Kozma Géza

Érettségire készülök

FELKÉSZÍTŐKÖNYV
emelt szintű érettségire

TÖRTÉNELEM
52 kidolgozott témakör

M◊**ZAIK**

A HIDEGHÁBORÚ KORA

Fogalmak

Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), kitelepítés, hidegháború, vasfüggöny, szuperhatalom, Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST), Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), Varsói Szerződés, kétpólusú világ, prágai tavasz, Szolidaritás, a berlini fal, népbírórság, háborús bűnös, földosztás, államosítás, forint, Magyar Kommunista Párt, Független Kisgazdapárt, szalámitaktika, Magyar Dolgozók Pártja, népköztársaság, pártállam, internálás, Államvédelmi Hatóság (ÁVH), tanácsrendszer, beszolgáltatás, aranycsapat, MEFESZ, pesti srácok, Molotov-koktél, munkástanács, sortűzek, Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), munkásország, Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelőszövetkezet, háztáji, III./III. ügyosztály, tervezettség, új gazdasági mechanizmus, hiánygazdaság, maszek, gulyáskommunizmus, „három T”, jóléti állam, adósságspirál, Magyar Demokrata Fórum (MDF), Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), Magyar Szocialista Párt (MSZP), Fiatalkorú Demokraták Szövetsége (Fidesz), Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP), Nemzeti Kerekasztal, rendszerváltoztatás, visegrádi együttműködés, privatizáció, képzőművészet, jogállam, Alkotmánybíróság, sarkalatos törvények, népszavazás

Személyek

Kliment J. Vorosilov, Harry S. Truman, Nyikita Sz. Hruscsov, John F. Kennedy, Mahátma Gandhi, Mao Ce-tung, Nicolae Ceaușescu, Mihail Sz. Gorbacsov, Lech Wałęsa, VI. Pál, II. János Pál, Ronald Reagan, Helmut Kohl, Tildy Zoltán, Kovács Béla, Mindszenty József, Rákosi Máttyás, Rajk László, Sulyok Dezső, Slachta Margit, Gerő Ernő, Maléter Pál, Nagy Imre, Iván Kovács László, Pongrácz Gergely, Kádár János, Pozsgay Imre, Németh Miklós, Horn Gyula, Antall József, Göncz Árpád, Orbán Viktor

Kronológia

1945 az ENSZ létrejötte, szovjet megszállás, választás Magyarországon, földosztás, 1947 a párizsi béke, a hidegháború kezdete, India függetlenné válása, kékcédulás választások, 1948 Izrael Állam megalapítása, az MDP megalakulása, 1948–1956 a Rákosi-diktatúra, 1949 az NSZK és az NDK megalakulása, kommunista fordulat Kínában, a kommunista alkotmány 1955 a Varsói Szerződés létrehozása, 1956. október 23. a forradalom kitörése, 1956. október 25. a Kossuth téri sortűz, 1956. november 4. a szovjet támadás, 1956–1989 a Kádár-rendszer, 1958 Nagy Imre és társainak kivégzése, 1968 az új gazdasági mechanizmus bevezetése, 1975 a helsinki értekezlet, 1987 a lakiteleki találkozók, 1989 a berlini fal lebontása, rendszerváltoztatás Közép-Európában, 1989–1990 a rendszerváltoztatás, 1990 az első szabad választások, 1991 a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról, a Szovjetunió felbomlása, 1991–95 a délszláv háború

Topográfia

Berlin, Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK), Német Demokratikus Köztársaság (NDK), Közel-Kelet, Szlovákia, Ukrajna, Kossuth tér és Corvin köz (Budapest), Mosonmagyaróvár, Salgótarján

Fogalmak (emelt szint)

Truman-doktrína, Marshall-segély, harmadik világ, a „Nagy Ugrás” programja (Kínában), kulturális forradalom, II. vatikáni zsinat, Brezsnyev-doktrína, csillagháborús terv, peresztrojka, Glasznozty, Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB), B-listázás, népfront, munkaverseny, forradalmi bizottságok, második gazdaság, szamizdat, Ellenzéki Kerekasztal, „négyigemes” népszavazás, spontán privatizáció

Személyek (emelt szint)

Adenauer, Willy Brandt, Nagy Ferenc, Péter Gábor, Tito, Szabó János („Szabó bácsi”), Mansfeld Péter, Aczél György, Pozsgai Imre, Szűrös Mátyás

Kronológia (emelt szint)

1946 a svábok kitelepítésének kezdete, a forint bevezetése, a köztársaság kikiáltása, 1950–1953 koreai háború, 1953 Sztálin halála, 1953–55 Nagy Imre első kormánya, 1956 az SZKP XX. kongresszusa, lengyel munkásfelkelés, a szejzi válság, 1956. október 28. a forradalom győzelme, 1962 kubai válság, 1955–1975 vietnámi háború, 1968 prágai tavasz, 1979 Szovjetunió bevonul Afganisztánba, 1985 monori találkozók, 1989 máltai csúcstalálkozó, 1989. június 16. Nagy Imre újratemetése, 1989. augusztus páneurópai piknik, 1989. október 23. a köztársaság kikiáltása, 1990 Németország egyesítése, 1992 Csehszlovákia felbomlása

Topográfia (emelt szint)

Pakisztán, Ciszjordánia, Tajvan, Koszovó

— vastíggöny

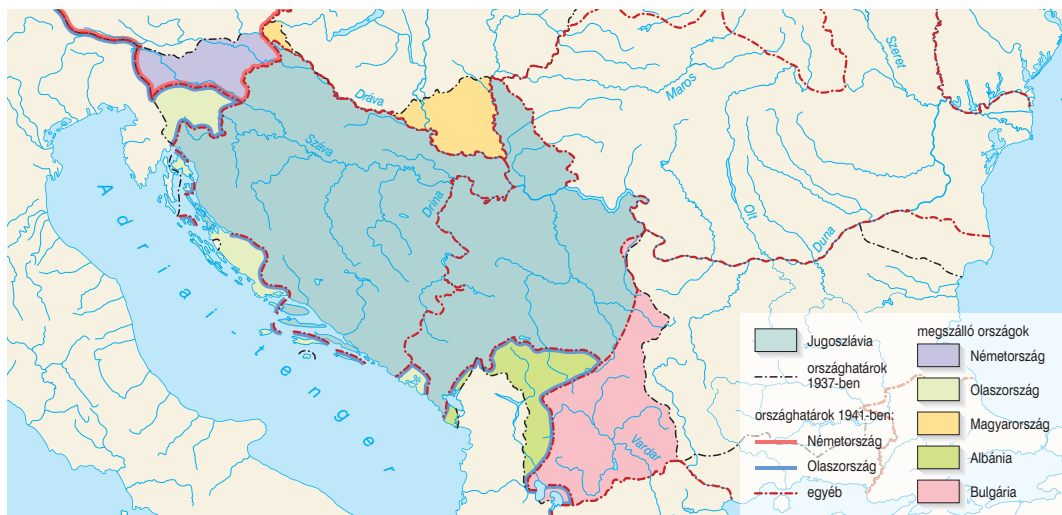
6.2 JUGOSZLÁVIA FELBOMLÁSA, A DÉLSZLÁV HÁBORÚ

JUGOSZLÁVIA

A Szerb–Horvát–Szlovén Királyság Szerbiából (a hozzá csatolt Macedóniával és Montenegróval együtt), illetve az Osztrák–Magyar Monarchiától elcsatolt területekből (Horvátország, Bosznia-Hercegovina, Szlovénia, Délvidék) jött létre az 1918. decemberi deklarációval; határait a trianoni békeszerződés véglegesítette.

Az új balkáni állam vallási, etnikai szempontból eltérő területekből állt. A szerbek, a macedónok és a montenegróiak ortodoxok, a horvátok, a szlovének és a magyarok katolikusok, a bosnyákok és az albánok muszlimok voltak. Bár a délszláv népek közeli rokonságban álló nyelveket, szinte egy nyelv dialektusait beszélték, a kulturális és gazdasági különbségek megnehezítették az országrészek közötti együttműködést, lehetőséget adva a szerb dominancia kialakulására. Miután 1928-ban egy parlamenti vita gyilkosságba torkolt, I. Sándor király (1921–34) fölfüggesztette az alkotmányt, és 1929-ben a délszláv népek közösségére utaló Jugoszláviára változtatta az állam nevét. Az ellentéteket azonban nem sikerült földolgozni. Jugoszlávia 1941-ben szétesett és a tengelyhatalmak zsákmányává vált. 1

1 Jugoszlávia fölbomlása 1941-ben

A második világháború után Jugoszlávia föderatív szocialista népköztársaságként alakult újjá. Vezetője Joszip Broz Tito volt, akinek tekintélyét az ország felszabadításában játszott szerepe alapozta meg. A nemzetközi világban különutas politikájával vívott ki elismerést: ellenállt a Közép-Európát saját érdekszférájába kényszerítő Sztálinnak, és 1961-ben alapító tagja lett az el nem kötelezettek mozgalmának. A többi szocialista országnál jobb élet illúzióját keltette a viszonylagos árubőség vagy a nyugat-német-országi vendégmunka lehetősége. Az 1973-as olajválság után azonban Jugoszlávia eladósodott, valutája összeomlott és jelentősen nőtt a munkanélküliek aránya.

Az első Jugoszlávia bukásából okulva, az 1945-ös alkotmány biztosította a tagköztársaságok (Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Bosznia-Hercegovina, Montenegró, Macedónia) és az államalkotó népek (szerbek, horvátok, szlovének, montenegróiak, macedónok, bosnyákok), illetve kisebbségek (magyarok, albánok) egyenjogúságát. Valójában egy Belgrád-központú, erősen centralizált államalakulat jött létre, amelyben a tagköztársaságok önállósága névleges volt. A szerbek felülreprezentáltak voltak a szövetségi intézményekben, ami feszültséget váltott ki. A pártállami rendszer azonban elnyomta az etnikai nacionalizmust, és a jugoszláv nemzettudat kialakítására törekedett. Ezt azonban nehezítette, hogy a lakosság etnikai tömbökben élt.

Tito halála után (1980) a rendszer válságba jutott, felszínre kerültek a gazdasági érdekellentétek, felszítva a nacionalista indulatokat. A szocialista országokban az 1989-es rendszerváltások helyreállították a pluralista politikai rendszereket, Jugoszláviában ez a folyamat a nemzeti pártok megalakulásához vezetett. A szerb nacionalisták célja Jugoszlávia központosítása, a szerb vezető szerep fenntartása volt, a többi nép inkább decentralizálásra törekedett. Ennek az ellentétnek a kieleződése döntő szerepet játszott a szövetségi állam fölbomlásában.

SZLOVÉNIA, HORVÁTORSZÁG ÉS MACEDÓNIA KIVÁLÁSA

A jugoszláv föderációt nyolctagú elnökség vezette. Az elnöki tisztséget **Joszip Broz Tito** (1892–1980) halála után a tagállamok vezetői töltötték be meghatározott rend szerint. Ez a rendszer valamelyest korlátozta a szerb **hegemóniát**. Ugyanakkor a gazdagabb tagköztársaságokban, Szlovéniában és Horvátországban erősödött az elszakadás szándéka. Szerbia, Macedónia és Montenegró kiállt az egység mellett, és ugyanez volt Bosznia-Hercegovina érdeke is.

1989-ben a **nagyszerb** törekvéseket képviselő **Slobodan Milošević** lett Jugoszlávia elnöke, aki Belgrád befolyásának növelése érdekében fölszította a szerb nacionalizmust, és kijelentette, hogy az ország egységét akár fegyveres harc árán is megvédi. **2** 1990-ben viszont Szlovéniában és Horvátországban a nemzeti pártok nyerték meg a választásokat, és a két állam **1991. június 25-én** kinyilvánította a függetlenségét. A szövetségi hadsereg azonnal megtámadta **Szlovéniát**, de tíz napig tartó háború után Belgrád elfogadta a tagállam kiválását.

Joszip Broz Tito

hegemónia

nagyszerb

Slobodan Milošević

1991. június

Szlovénia

2 „A szerbek történetük során soha senkit nem hódítottak meg, senkit nem használtak ki [...]. Két világháborúban felszabadították magukat, és amikor tudtak, másoknak is segítettek felszabadítani magukat [...]. A rigómezei hősiesség nem engedi, hogy elfelejtsük, hogy valaha bátrak és megbecsültek voltunk, és a kevesek egyike, akik legyőzetlenül mentek csatába [...]. Hat évszázaddal később ismét harcban, vitában állunk. Nem fegyveres harcban, bár ilyen dolgokat sem lehet még kizárni.” (Slobodan Milošević beszéde a rigómezei ütközet 600. évfordulóján, 1989)

A **Horvátország** elleni háború 1991 augusztusában kezdődött, melyhez Milošević a horvátországi szerbek sérelmeit használta ürügyként. **Franjo Tuđman** horvát elnök ugyanis (első intézkedései egyikeként) kisebbségi nemzetnek nyilvánította a 16. század óta Krajnában (Határőrvidék) élő, oda kiváltságokkal letelepített szerbeket. A jogvesztésre és a sokakat érintő elbocsátásokra a szerbek engedetlenséggel és folyamatos akciózással reagáltak, majd 1991 decemberében kikiáltották a **Krajnai Szerb Köztársaságot**. A szakadár állam jelentős területeket vont ellenőrzése alá a Jugoszláv Nemzeti Hadsereg támogatásával, mely szerb félkatonai szervezetekkel kiegészülve **etnikai tisztogatást** hajtott végre Szlavónia és Dalmácia vegyes lakosságú részein. Hírhedtté vált **Vukovár** története: a három hónapig tartó ostrom során a város szinte teljesen elpusztult. A harcokban 7500 horvát katona esett el, a sebesültek és az óvóhelyre menekült lakosok tömeggyilkosság áldozatává váltak. **3** Hasonló, de kisebb nagyságrendű cselekményeket a horvát hadsereg is követett el szerbek ellen.

Horvátország

Franjo Tuđman

Krajnai Szerb
Köztársaság

etnikai tisztogatás
Vukovár

3 Vukovár lerombolt belvárosa 1991-ben

ENSZ
embargó
Európai
Közösségek

A háború kezdetben egyenlőtlen feltételekkel zajlott, ugyanis míg Szerbia modern fegyverekkel és kiképzett katonákkal rendelkezett, a horvátoknak a háború alatt kellett létrehozni a hadseregüket, ráadásul az **ENSZ fegyverembargót** vezetett be a térségben. Mivel Jugoszlávia fölbomlását nem sikerült megállítani, az **Európai Közösségek** 1992 januárjában elismerték az új államokat, az ENSZ pedig februárban békefenntartókat küldött Horvátországba. A fegyveres összecsapásokat és az etnikai tisztogató akciókat azonban nekik sem sikerült megakadályozni.

Macedónia
1991. szeptember

A háború alatt a horvátok erős hadsereget építettek föl. 1995-ben két hadművelettel gyors győzelmet arattak a szerbek fölött, és visszaállították az ország területi egységét. A békefeltételeket az USA közreműködésével alakították ki.

Macedónia békés körülmények között vált ki **1991 szeptemberében**.

A BOSZNIAI HÁBORÚ

Bosznia-
Hercegovina

Bosznia-Hercegovina volt Jugoszlávia leginkább soknemzetiségű tagállama. A lakosság 44%-a bosnyák, 31%-a szerb, 17%-a horvát volt, így a békes együttélésnek erős hagyományai alakultak ki. Az 1990-es választások azonban kiélezték a lappangó ellentéteket. Mivel az emberek etnikai alapon voksoltak, a bosnyák nacionalista párt kapta a legtöbb szavazatot. Az elnökké választott muszlim politikus, **Alija Izetbegović** ekkor még nem foglalt állást a kilépés mellett. Jugoszlávia 1991-ben kezdődő felbomlása viszont fölerősítette a belső ellentéteket: a szerbek érdeke a szövetségi állam fennmaradása, a bosnyákoké egyre inkább a függetlenség volt. Az **1992** elejére kiírt népszavazást a szerbek **bojkottálták**, de a szarajevói parlament **március 3-án** kinyilvánította Bosznia-Hercegovina **szuverenitását**, amit április 6-án az Európai Közösségek elismertek.

Alija Izetbegović

bojkott
1992. március
szuverenitás

A független államot ekkor leginkább a széthúzás fenyegette, ezért 1992. április 5-én Sarajevóban béketüntetést rendeztek a gyűlöletet szító politikusok ellen. A szerb nacionalista párt székházánál a tetőkről orvul a tömegbe lőttek. A kirobbant zavargások miatt a kormány **szükségállapotot** rendelt el, de a **polgárháború** megállításához nem volt elég katonai ereje. A hadsereg felfegyverzését megnehezítette az ENSZ fegyverszállítási tilalma. A boszniai szerbek ugyanakkor Szerbia segítségével ütőképes haderőt szerveztek. Ennek birtokában gyorsan elfoglalták az ország kétharmadát, és 1992 nyarán (ahogyan Horvátországban is) kikiáltották a **Boszniai Szerb Köztársaságot**, melynek hadserege a Szerbiával határos Kelet-Boszniában etnikai tisztogatásba kezdett.

szükségállapot
polgárháború

Boszniai Szerb
Köztársaság

Herceg-Boszniai
Horvát Köztársaság

iszlamista
Mosztar

A horvátok kezdetben a bosnyákok szövetségesei voltak, a szerb sikerek azonban fölbátorították a horvát szeparatistákat. 1992 júliusában kikiáltották a **Herceg-Boszniai Horvát Köztársaságot**, ennek következtében kitört a bosnyák–horvát háború. A horvátokat Horvátország, a bosnyákokat **iszlamista** önkéntesek segítették. Mindkét fél etnikai homogenitásra törekedett a megszerzett területeken. **Mosztarban** a horvátok nemcsak az embereket, de a muszlim kulturális örökséget is meg akarták semmisíteni (felrobbantották pl. a fél évezrede álló Öreg hidat). A konfliktus amerikai közvetítéssel 1994-ben rendeződött.

A nagyhatalmak a nemzetek önrendelkezésére hivatkozva sokáig nem avatkoztak be a délszláv háborúba. A bosznia-hercegovinai civil lakosság szenvedéseiről szóló hírek azonban világszerte felháborodást keltettek.

Szarajevó

Szarajevót a boszniai szerb hadsereg több mint három éven át (1992 áprilisától 1995 októberéig) tartotta ostrom alatt. A várost tüzérségi ágyúkkal lőtték, a civilekre orvlövészek vadásztak. Elzárták a vizet, a villanyt, a gázt, az utak eltorlaszolásával megakadályozták, hogy a segélyek eljussanak a lakossághoz. Az emberek éheztek, fáztak. A védők kitarását az tette lehetővé, hogy az 1993-ban nemzetközi ellenőrzés alá került repülőtéren keresztül sikerült légihidat kialakítani. Békefenntartók is érkeztek, de jelenlétük alig mérsékelte az erőszakot.

Szrebrenica

Szrebrenica, a szerb határ közelében fekvő többi kelet-boszniai várossal együtt 1993 óta ENSZ-védelem alatt állt, de ez nem akadályozta meg a szerbek bevonulását 1995 júliusában. Az ENSZ-bázisra menekült bosnyákoknak a szerb hadsereg főparancsnoka, **Ratko Mladić** megígérte, hogy biztonságos helyre szállítja őket. A nőket, öregeket, gyerekeket valóban deportálták, de mintegy 8700 visszatartott, katonakorú (12 évesnél idősebb) fiút és férfit kivégeztek. A **népiptás** a kéksisakosok (békefenntartók) szeme előtt zajlott le. Mindez világossá tette, hogy nem lehet halogatni a külső katonai beavatkozást. A NATO 1995-ben bombázni kezdte a boszniai szerb hadsereg állásait. Az erőteljes fellépés meghátrálásra készítette a szerbeket. Mivel **Karadžić**, a boszniai szerbek elnöke 1994 óta már Szerbia segítségére sem számíthatott, kivonultak az elfoglalt területekről és elfogadták a békefeltételeket.

Ratko Mladić

népiptás

NATO
Radovan Karadžić

1995 decemberében a Milošević, Izetbegović és Tuđman által aláírt **daytoni béke** Bosznia-Hercegovinát két önálló egységből (Bosnyák–Horvát Föderáció, Szerb Köztársaság) álló szövetségi állammá alakította, melynek tagjai nem rendelkeznek a kiválás jogával. **4** A szerződés betartását polgári és katonai szempontból az ENSZ felügyelői biztosítják napjainkban is.

1995
daytoni béke

4 A daytoni béke aláírása és Bosznia-Hercegovina békeszerződésben rögzített belső határai

Slobodan Milošević, Alija Izetbegović és Franjo Tuđman 1995. december 14-én Párizsban a daytoni békeszerződés aláírásán

Koszovó

Koszovó

A daytoni béke után Jugoszlávia már csak Szerbia és Montenegró 2006-ig fennálló államszövetségét jelentette. **Koszovó** a feszült viszony ellenére a háború alatt nem fordult szembe Szerbiával. De miután Milošević javaslatára megszüntették a tartományi autonómiát, 1992-ben kinyilvánította függetlenségét. Azt azonban Albánián kívül egyetlen állam sem ismerte el.

Ibrahim Rugova

Ibrahim Rugova megválasztott koszovói elnök tárgyalásos rendezéssel próbálkozott, de Belgrád nem fogadta el a javaslatait. Az albánok válaszul – elutasítva a hivatalos állami intézményeket – párhuzamos államot hoztak létre: saját parlamentet, oktatási, kulturális és szociális rendszert alakítottak ki. Szerbia a háború alatt mindezt eltűrte, ezért az albánok engedményekben reménykedtek. A daytoni megállapodás azonban nem tért ki Koszovó ügyére, ezért a radikálisok 1997-re létrehozták a **Koszovói Felszabadítási Hadsereget**, melynek erőszakos cselekményeit a szerb kormány a lakosságon torolta meg. Terrorellenes intézkedésként a hatóságok etnikai tisztogatásba kezdtek, ami menekültáradatot indított meg Albánia és Macedónia felé.

Koszovói Felszabadítási Hadsereg

Biztonsági Tanács

1999

A nemzetközi beavatkozásról nem született konszenzus, így a **Biztonsági Tanács** sem adhatott felhatalmazást, de a támadást nagyrészt lebonyolító amerikaiak azzal érveltek, hogy fennáll az újabb népirtás veszélye. Ezért **1999. március 24-én** a NATO megkezdte a légitámadásokat Szerbia ellen. A jugoszláv kormány és a Koszovói Felszabadítási Hadsereg között ekkor is folyt a küzdelem, melynek során mindkét fél hajtott végre etnikai alapú tömeggyilkosságokat. A meggyengült Kis-Jugoszlávia azonban 1999 nyarán kénytelen volt feladni a harcot. Koszovó ENSZ-védnökség alá került, de továbbra is Szerbia része maradt. Az albán menekültek visszatértek, és a békefenntartók jelenléte ellenére ők is etnikai tisztogatásba kezdtek, 150-200 ezer szerbet kényszerítve menekülésre.

2008

Koszovó **2008-ban** vált függetlenné; ezzel lezárult Jugoszlávia felbomlási folyamata. Az új államot az ENSZ tagállamainak több mint fele elismerte.

A DÉLSZLÁV HÁBORÚK MÉRLEGE

A háború óriási, körülbelül 150 ezer fős embervesztéssel járt, de az elentmondó források miatt a pontos számot nem ismerjük. Mintegy 65 ezer bosnyák, 35 ezer szerb, 20-25 ezer horvát és 8-12 ezer albán veszítette életét. Az áldozatok 35-40 százaléka (55-60 ezer fő) civil volt, a legtöbben boszniai muzulmánok.

Az etnikai tisztogatások elől kb. 4 millió ember menekült el: 2 millió boszniai és 1 millió koszovói muszlim, 250-300 ezer horvát és mintegy 7-800 ezer szerb férfi, nő és gyerek kényszerült szülőföldje és anyagi javai elhagyására.

A háború rendkívüli kegyetlenségét mutatja, hogy a harci cselekmények mellett rendszeresen zajlott etnikai tisztogatás, melyre a tömeggyilkosságok mellett jellemző volt területek elaknásítása, koncentrációs táborok felállítása, a rabok kínzása, éheztetése, a halottak meggyalázása és a nők elleni erőszak is.

A legfőbb **háborús bűnösök**et az ENSZ-határozattal felállított **hágai Nemzetközi Törvényszék** vonja felelősségre. Ratko Mladićot és Radovan Karadžićot bíróság elé állították, és életfogytiglani börtönre ítélték. Slobodan Milošević és Franjo Tuđman meghalt, így nem lehetett őket megbüntetni.

Jugoszlávia népeinek törekvése a nemzetállam létrehozására a térség etnikai kevertsége miatt irreális volt. A háború után sem etnikai, hanem területi elv alapján alakították ki a határokat. **5** A béke – mivel külső erők segítségével jött létre – törékeny, az érintettek szerint nem igazságos. Az újabb rendezés azonban újabb konfliktusok veszélyét hordozná magában.

háborús bűnös
Hága
Nemzetközi Törvényszék

5 A Nyugat-Balkán 1991-ben és 1998-ban

TARTALOM

Bevezető	3
Az emelt szintű vizsga az érettségiben	4

Az Ókor

1.1.1 Köztársaságból egyeduralom: a római köztársaság működése, Caesar és Augustus	10
1.1.2 A sztyeppe állam: a Hun Birodalom és hódításainak iránya	15
1.2.1 A pénz megjelenése, formái és szerepe az ókori gazdaságban	20
1.2.2 Ókori írások, a görög filozófia, a római jog alapelvei	24
1.3 Politeizmus az ókori Keleten	29
Adattár – Ókor	34

A Középkor

2.2.1 Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség, rendi monarchia)	42
2.3.1 Egyházi és lovagi kultúra, a középkori egyetemek Európában és Magyarországon	47
2.3.2 Az egyházszakadás, a nyugati és a keleti kereszténység fő jellemzői	52
2.4.1 Az eredet kérdései (nyelvészet, régészet, néprajz, genetika), a magyar törzsszövetség az Etelközben	56
2.5.1 A magyar állam megszilárdulása: I. (Szent) László és Könyves Kálmán törvényei	60
2.5.2 A kül- és belpolitika új irányjai: III. Béla uralkodása	65
2.6.1 Nagy Lajos külpolitikája és az 1351-es törvények	69
Adattár – Középkor	73

A kora újkor

3.1.1 A gyarmatosítás a 16–17. században, a világkereskedelem kialakulása	84
3.1.2 Magyarország gazdasága az európai munkamegosztásban (16–17. század)	89
3.3.1 Rendi és abszolutista törekvések a 17. században: Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós	93
3.4.1 Az Erdélyi Fejedelemség államszervezete	98
3.5.1 A török kiűzése	101
3.5.2 Magyarország a Habsburg Birodalomban (Pragmatica Sanctio, kormányzat)	105
3.6.1 A „jakobinus diktatúra”	109
3.6.2 A napóleoni háborúk és a bécsi kongresszus	113
3.6.3 Az európai világkép változása (alapvető kérdések, tudományos gondolkodás, társadalomkép, vallás)	118
Adattár – Kora újkor	122

Az újkor

4.2 Az ipari forradalom társadalmi hatásai, urbanizáció	134
4.3 A rendi országgyűlés és a vármegyerendszer a reformkorban	138

4.4 A nemzetiségek és a kisebbségek a szabadságharcban és az azt követő megtorlás során	142
4.5.1 A második ipari forradalom gazdasági és társadalmi háttere	147
4.5.2 Pest-Buda/Budapest fejlődése a reformkortól az első világháborúig	152
4.6 A munkásmozgalom irányzatai: szociáldemokrácia, kommunizmus, keresztényszocializmus	157
4.7 A gyarmatosítás okai és céljai, nagyhatalmi érdekek és konfliktusok az imperializmus korában	162
4.8.1 Politikai eszmék és pártrendszer a dualizmus kori Magyarországon	168
4.8.2 A zsidóság és a németiség szerepe a polgárosodásban	174
4.9 Magyar nemzetiségi politika, a nemzetiségek autonómiatörekvései és irredenta mozgalmak a dualizmus korában	179
Adattár – Újkor	184

A világháborúk kora

5.1 Az első világháború kirobbanása, a nyugati front, tengeri hadviselés	200
5.2 Bolsevik hatalomátvétel Oroszországban	206
5.3 A Párizs környéki békék, Közép-Európa átalakítása	211
5.4.1 A fasiszta állam és ideológia	217
5.4.2 A világgazdasági válság kialakulása és kezelése az USA-ban	222
5.5 A világgazdasági válság hatása, kezelése és következményei Magyarországon az 1930-as években	226
5.6 A társadalom és az életmód átalakulása Magyarországon	231
5.7 A második világháború: frontok, fordulópontok, a háború lezárása	237
5.8 Magyarország második világháborús részvétele 1944. márciusig	246
5.10 A határon túli magyarság tragédiái 1944–46	251
Adattár – A világháborúk kora	255

A hidegháború kora

6.1.1 India függetlenné válása, kommunista fordulat Kínában, Izrael megalapítása, arab-izraeli háborúk	272
6.1.2 Szembenállás és enyhülés, hidegháborús konfliktusok: Korea, Szevasz, Kuba, Vietnám, Afganisztán	280
6.2 Jugoszlávia felbomlása, a délszláv háború	288
6.3 A szovjetizálás Magyarországon: a kommunisták térnyerése, az egypárti diktatúra kialakítása	294
6.4 Az 1956-os forradalom nemzetközi háttere	300
6.5 A pártállam válsága, az ellenzék megszerveződése és irányzatai 1988-ig	306
Adattár – A hidegháború kora	311

A jelenkor

7.1.1 A világgazdaság átalakulása az ezredfordulón: hagyományos és új centrumok, a globális gazdaság	328
7.1.2 Az európai integráció főbb állomásai és kérdései: mélyítés és bővítés, nemzetek Európája vagy föderatív Európa	334
7.1.3 A globalizáció kulturális hatásai az ezredfordulón	340
7.1.4 Magyarország a nyugati integrációban (NATO, EU) és a közép-európai együttműködés	346
7.3 A politikai rendszerek változásai és hatásaik a magyar kisebbségekre és a magyarországi nemzetiségekre a 20. században	352
Adattár – A jelenkor	360

Kiadja a Mozaik Kiadó • Szeged; Telefon: (62) 470-101

Felelős kiadó: Török Zoltán • E-mail: kiado@mozaik.info.hu • Honlap: www.mozaik.info.hu

Készült az Innovariant Kft.-ben, Szegeden • Felelős vezető: Drágán György

Terjedelem: 35,72 (A/5) ív • 2025. március • Raktári szám: MS-3319U